

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดทวีพูลรังสรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารงานวัดทวีพูลรังสรรค์ ๒) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดทวีพูลรังสรรค์ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการบริหารวัดทวีพูลรังสรรค์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ทำการวิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากร จำนวน ๔,๗๖๖ ^๐ คน โดยใช้ตารางสำเร็จขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๐๐ คน เป็นการวิจัยแบบผสม (Mix Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) การดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์และประมวลผล โดยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติดังนี้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยวิธีการทดสอบค่าที (t-test) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

^๐จำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนตามทะเบียนราษฎร์ จากสำนักทะเบียนอำเภอองครักษ์ ณ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๕

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑. ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน ๒๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐ มีอายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๒๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๕๐ สถานภาพสมรส จำนวน ๒๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๕๐ มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๓๐ และมีอาชีพเป็นเกษตรกร จำนวน ๒๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๕๐

๕.๑.๒ ความคิดเห็นของ พุทธศาสนิกชน ที่มีต่อการบริหารวัดทวีพูลรังสรรค์ทั้ง ๖

ด้าน มีความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการบริหารวัดทวีพูลรังสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๔.๐๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑) พุทธศาสนิกชนในเขตตำบลทรายมูล จังหวัดนครนายก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่า การบริหารวัดทวีพูลรังสรรค์ ในด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๒$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นว่า การบริหารวัดทวีพูลรังสรรค์ ในด้านการปกครอง อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) พุทธศาสนิกชนในเขตตำบลทรายมูล จังหวัดนครนายก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่า การบริหารวัดทวีพูลรังสรรค์ ในด้านการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๔$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นว่า การบริหารวัดทวีพูลรังสรรค์ ในด้านการศึกษา อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓) พุทธศาสนิกชนในเขตตำบลทรายมูล จังหวัดนครนายก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่า การบริหารวัดทวีพูลรังสรรค์ ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๗$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นว่า การบริหารวัดทวีพูลรังสรรค์ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔) พุทธศาสนิกชนในเขตตำบลทรายมูล จังหวัดนครนายก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่า การบริหารวัดทวีพูลรังสรรค์ ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๕$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นว่า การบริหารวัดทวีพูลรังสรรค์ ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕) พุทธศาสนิกชนในเขตตำบลทรายมูล จังหวัดนครนายก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่า การบริหารวัดทวีพูลรังสรรค์ ในด้านสาธารณูปการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นว่า การบริหารวัดทวีพลรังสรรค์ ในด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๖) พุทธศาสนิกชนในเขตตำบลทรายมูล จังหวัดนครนายก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่า การบริหารวัดทวีพลรังสรรค์ ในด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นว่า การบริหารวัดทวีพลรังสรรค์ ในด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๓ การนำเสนอปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารวัดทวีพลรังสรรค์
มีประเด็นสำคัญสรุปได้ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารวัดทวีพลรังสรรค์ ด้านการปกครอง พบว่า พระภิกษุมีมาก จึงทำให้ผู้ปกครองดูแลไม่ทั่วถึง ผู้ปกครองไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของผู้ได้บังคับบัญชา พระเถระผู้ใหญ่ไม่ค่อยใกล้ชิดกับพระภิกษุเท่าที่ควร ขาดความสัมพันธ์กันระหว่างพระภิกษุใหม่ และพระเถระ หรือพระที่อยู่ก่อนแล้วพื้นฐานของพระภิกษุที่เรียนหนังสือนั้น ยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร การศึกษาในประโยคบาลีชั้นสูง ๆ ยังมีน้อย ขาดครู-อาจารย์ที่ทำการสอนนิกกรรมและบาลีในชั้นสูง นักเรียนไม่ค่อยให้ความสำคัญในการเรียน จึงทำให้ไม่ตั้งใจเรียนเท่าที่ควร ขาดความเข้มงวดสำหรับพระภิกษุที่เริ่มเข้ามาเรียน ยังขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ ไม่เพียงพอเท่าที่ควร โดยเฉพาะด้านพระภิกษุผู้มีความรู้ ควบคู่ไปกับการปฏิบัติด้านกรรมฐาน การสนับสนุนในเรื่องทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีการศึกษาในระดับสูงค่อนข้างน้อย การให้ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่สอบธรรมศึกษาได้ ยังไม่มากเท่าที่ควร พระนักเทศน์ภายในจังหวัดที่เทศน์ได้ดีแต่น้อย มีการจัดอบรมและเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้แก่พระภิกษุ และบุคคลทั่วไปยังค่อนข้างน้อย พุทธศาสนิกชนไม่ค่อยมีโอกาสได้ฟังธรรมมากนัก นอกจากตามเทศกาลต่าง ๆ พุทธศาสนิกชนที่ฟังธรรมส่วนใหญ่เน้นที่ตัวบุคคลในการแสดงธรรมมากเกินไป การจัดสรรที่อยู่อาศัยของพระภิกษุ ยังไม่ค่อยดีเท่าที่ควร รูปแบบการก่อสร้าง ยังไม่เป็นระเบียบเท่าที่ควร วัดติดกับถนนใหญ่ทำให้เกิดมลพิษ การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนรอบ ๆ วัดยังมีน้อยการจัดกิจกรรมที่เป็นส่วนรวมบางอย่างไม่ควรจัดภายในวัด

ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารวัดทวีพุทธรังสรรค์ พบว่า ควรแบ่งการปกครองในส่วนย่อย ๆ เพื่อการปกครองได้ทั่วถึง เพิ่มความเข้มงวดในการตรวจตราภายในวัด พระเถระผู้ใหญ่ควรมีการพูดคุย หรือสั่งสอนเรื่องการเรียนรู้แก่พระใหม่ ควรจัดให้มีการประชุมพระภิกษุทุกๆ เดือน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ควรให้พระภิกษุรุ่นใหม่ ๆ ช่วยอุปัฏฐากพระเถระเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ควรจัดให้มีกฎระเบียบอย่างเท่าเทียมกัน ควรมีการสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุจากรัฐบาลและเอกชน ควรปรับพื้นฐานของนักเรียน ควรสนับสนุนการศึกษานักธรรมและบาลีในชั้นสูง ๆ ควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในนักธรรมและบาลีในชั้นสูง ๆ มาทำการสอน ควรจัดตารางให้เหมาะสมกับผู้เริ่มเรียนเป็นครั้งแรก ควรมีการสนับสนุนการศึกษาทางโลกและทางธรรม ควรมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุที่สอบผ่านเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ เพิ่มบุคลากร และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการสนับสนุนในเรื่องทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนให้มีการศึกษาในระดับที่สูง ๆ ขึ้นไป ควรจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาธรรมะ สำหรับบุคคลทั่วไป และพระภิกษุส่งเสริมและจัดอบรมพระภิกษุนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรให้พระภิกษุได้มีการจัดอบรมธรรมะหรือหลักการปฏิบัติหรือควรจัดให้มีการสนทนาธรรมกันตามสมควร โดยจะจัดในรูปแบบการอบรมหรือเข้าค่ายไปปฏิบัติธรรมนอกสถานที่ให้มากกว่าเดิม ควรมีการจัดค่ายคุณธรรม หรือค่ายพุทธบุตรอยู่เสมอ ๆ ควรเน้นในเรื่องหลักธรรมในการแสดงธรรมให้มากกว่านี้ ควรมีการจัดสรรที่อยู่ให้เพียงพอกับจำนวนของพระภิกษุเพื่อลดความแออัด ควรมีการควบคุมการก่อสร้าง ให้เป็นระเบียบเพื่อให้เหมาะสมในการใช้งาน ควรปลูกต้นไม้เสริมเพื่อป้องกันมลพิษได้ ควรทำความเข้าใจในการใช้ที่ดินสาธารณะเพื่อความสามัคคี ควรมีผู้สนับสนุนในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ บริเวณรอบวัด ไม่ควรจัดกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาภายในบริเวณวัด

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยนี้ กล่าวถึงความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดทวีพุทธรังสรรค์ จังหวัดนครนายก ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ จากผลการวิจัย พบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อการบริหาร วัดทวีพุทธรังสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก พุทธศาสนิกชนในการบริหารวัดทวีพุทธรังสรรค์ จังหวัดนครนายก มีการบริหารที่ดี มีประสิทธิภาพ เป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรพลโณ** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะ

สงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีที่มีจำนวนพรรษา ระดับการศึกษาสายสามัญ การศึกษาทางเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสังกัดวัดแต่ละขนาดแตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่แตกต่างกัน [□] และยังสอดคล้องผลการวิจัยของ พระมหาอานนท์ อานนโท ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอุปทานิยธรรม ๗” ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพรโดยส่วนมากแล้วได้นำหลักภิกขุอุปทานิยธรรม ๗ ไปใช้ใน การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ที่มาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๘ โดย พระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพรได้ดำเนินการประชุมพระภิกษุสามเณรในพื้นที่เขตปกครองเป็นประจำและยังมีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำชุมชน พร้อมกันนี้ยังมีการประเมินผล ให้ความสำคัญกับการประชุมโดยสละเวลามาเข้าร่วมประชุม มีการวางกฎระเบียบให้แก่คณะสงฆ์ด้วยการรณรงค์ให้วัดเป็นสถานที่ปลอดบุหรี่ มีการยกย่องพระมหาเถระผู้ทำคุณงามความดีและเชิดชูให้เป็นเกียรติประวัติ ทำความเข้าใจในการบริหารงานตามจารีตพระพุทธศาสนา มีการอนุรักษ์ธรรมชาติโดยให้ความรู้ถึงประโยชน์ของธรรมชาติ ทั้งนี้ยังส่งเสริมการปรับภูมิทัศน์ภายในอาวาสในเขตปกครองให้เป็นลานธรรม เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านธรรมะ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจหลักธรรมและส่งผลให้เกิดทัศนคติใหม่ๆในหลักธรรมศาสนาทางพุทธศาสนา [□] เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในแต่ละด้าน สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

[□] พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ชีรปญโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต* , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

[□] พระมหาอานนท์ อานนโท, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอุปทานิยธรรม ๗”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต* , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

๑) ด้านการปกครอง จากผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดทวีพลรังสรรค์ ด้านการปกครอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากพุทธศาสนิกชนในการบริหารวัดทวีพลรังสรรค์ จังหวัดนครนายก มีหลักการทำงานที่ถูกต้อง ประพฤติปฏิบัติตนตามกฎหมาย และตั้งมั่นอยู่ในหลักพระวินัยเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พระธนดล นาคพิพัฒน์** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก □

๒) ด้านการศาสนศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดทวีพลรังสรรค์ ด้านการศาสนศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก พุทธศาสนิกชนในการบริหารวัดทวีพลรังสรรค์ จังหวัดนครนายก ให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาของพระภิกษุสามเณรอยู่เสมอทั้งด้านนักธรรม และบาลี ทั้งนี้ยังมีการมอบทุนการศึกษาให้กับพระภิกษุสามเณรที่สอบได้อยู่เสมอเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนตวีโร** ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ๔ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ □

□ พระธนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

□ พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนตวีโร, “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จากผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดทวีพุทธรังสรรค์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากพุทธศาสนิกชนในการบริหารวัดทวีพุทธรังสรรค์ จังหวัดนครนายก ให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปให้มาสนใจในเรื่องธรรมะ ทั้งนี้ยังมีการมอบทุนการศึกษาให้กับผู้ที่สอบได้อยู่เสมอเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **คุณ โทษณ์ และเทพพร มั่งธานี** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดไพระพุทธศาสนา :กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ ทางวัดมีโรงเรียนการกุศลอยู่ในเขตของวัด และมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและศูนย์บริการผู้สูงอายุภายในวัด[□]

๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จากผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดทวีพุทธรังสรรค์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากพุทธศาสนิกชนในการบริหารวัดทวีพุทธรังสรรค์ จังหวัดนครนายก ให้ความสำคัญในเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทุกด้าน ๆ เช่น การเทศน์ การบรรยายธรรม เป็นต้น รวมถึงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ทุก ๆ วันพระ หรือวันอาทิตย์อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **ฉันทนา กล่อมจิต** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดป่าบ้านค้อ อำเภอเมืองผิง จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ได้จัดอบรมปฏิบัติธรรมและกัมมัฏฐานภายในและภายนอกประเทศ จัดการอบรมปฏิบัติธรรมสัญจร มีการเผยแผ่ธรรมะด้วยสื่อต่าง ๆ^๑

๕) ด้านการสาธารณูปการ จากผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดทวีพุทธ ด้านการสาธารณูปการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก พุทธศาสนิกชนในการบริหารวัดทวีพุทธรังสรรค์ จังหวัดนครนายก ให้ความสำคัญในเรื่องการทำนุบำรุงสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัดให้คงอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **ทศพร ภูววก** ได้วิจัยเรื่อง “สภาพและ

[□] คุณ โทษณ์ และเทพพร มั่งธานี, “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ”, รายงานการวิจัย กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการการศึกษา , ๒๕๕๖ (อัดสำเนา).

^๑ ฉันทนา กล่อมจิต, “รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดป่าบ้านค้อ อำเภอเมืองผิง จังหวัดอุดรธานี”, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการการศึกษา , ๒๕๕๖, (อัดสำเนา).

ปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓ โดยรวมทั้ง ๖ ด้าน อยู่ในระดับมาก รายด้าน ด้านการปกครองและด้านการสาธารณูปการอยู่ในระดับมากด้านที่เหลืออยู่ในระดับน้อย¹

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จากผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดทวีพุทธรังสรรค์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากพุทธศาสนิกชนในการบริหารวัดทวีพุทธรังสรรค์ จังหวัดนครนายก ให้ความสำคัญในเรื่องการสร้างสถานที่สาธารณะต่าง ๆ เพื่อเอื้ออำนวยต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ติดกับวัด และเพื่อเป็นประโยชน์กับประชาชนที่มาทำบุญที่วัดให้ได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญโญ** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน □

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดทวีพุทธรังสรรค์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) จากผลการวิจัยด้านการปกครอง ควรแบ่งการปกครองในส่วนย่อย ๆ เพื่อการปกครองได้ทั่วถึง เพิ่มความเข้มงวดในการตรวจตราภายในวัด พระเถระผู้ใหญ่ควรมีการพูดคุย หรือสั่งสอนเรื่องการเรียนรู้แก่พระใหม่ ควรจัดให้มีการประชุมพระภิกษุทุกๆ เดือน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ควรให้พระภิกษุรุ่นใหม่ๆ ช่วยอุปฐากพระเถระเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และควรจัดให้มีกฎระเบียบอย่างเท่าเทียมกัน

¹ ทศพร ภูวก, “สภาพและปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗).

□ พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

๒) จากผลการวิจัยด้านการศาสนศึกษา ควรมีการสนับสนุนการศึกษาของ พระภิกษุสงฆ์จากรัฐบาลและเอกชน ควรปรับปรุงพื้นฐานของนักเรียน ควรสนับสนุนการศึกษานักธรรมและบาลีในชั้นสูง ๆ ควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในนักธรรมและบาลีในชั้นสูง ๆ มาทำการสอน ควรจัดตารางให้เหมาะสมกับผู้เริ่มเรียนเป็นครั้งแรก ควรมีการสนับสนุนการศึกษาทางโลกและทางธรรม และควรมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุที่สอบผ่านเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) จากผลการวิจัยด้านการศึกษาสงเคราะห์ จึงควรเพิ่มบุคลากร และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการสนับสนุนในเรื่องทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนให้มีการศึกษาในระดับที่สูง ๆ ขึ้นไป และควรจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาธรรมะ สำหรับบุคคลทั่วไป และพระภิกษุ

๒) จากผลการวิจัยด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงควรส่งเสริมและจัดอบรมพระภิกษุนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรให้พระภิกษุได้มีการจัดอบรมธรรมะหรือหลักการปฏิบัติหรือควรจัดให้มีการสนทนาธรรมกันตามสมควร โดยจะจัดในรูปแบบการอบรมหรือเข้าค่ายไปปฏิบัติธรรมนอกสถานที่ ควรมีการจัดค่ายคุณธรรม หรือค่ายพุทธบุตรอยู่เสมอ ๆ และควรเน้นในเรื่องหลักธรรมในการแสดงธรรมให้มากกว่านี้

๓) จากผลการวิจัยด้านการสาธัญญาธิการ จึงควรมีการจัดสรรที่อยู่ให้เพียงพอกับจำนวนของพระภิกษุเพื่อลดความแออัด ควรมีการควบคุมการก่อสร้างไม่ให้เกินความจำเป็น และควรมีควบคุมการก่อสร้างต่าง ๆ ที่มีให้เกิดมลพิษได้

๔) จากผลการวิจัยด้านการสาธณสงเคราะห์ จึงควรทำความเข้าใจในการใช้ที่ดินสาธารณะเพื่อความสามัคคี ควรมีผู้สนับสนุนในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ บริเวณรอบวัด และไม่ควรถัดกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาภายในบริเวณวัด

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างโดยรวมจากวัดหรือระดับอื่น ๆ เพื่อศึกษาข้อมูลว่ามีการบริหารวัดที่มีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้

๒) ควรศึกษาการนำหลักพุทธธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร เช่น อธิปไตย ๓ พรหมวิหาร ๔ เป็นต้น มาใช้ร่วมกับการบริหาร

๓) ควรศึกษาการประยุกต์แนวทางการพัฒนาการบริหาร วัดให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน